

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสของสังคมโลก ยุคโลกาภิวัตน์หรือสังคมข่าวสารข้อมูล ที่ทุกประเทศในโลก รวมทั้งประเทศไทยเสมือนเป็นสังคมเดียวกันความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม สังคม การเมือง ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ มีผลกระทบ ถึงกันและกันอย่าง รวดเร็ว สังคมไทยแม้จะมีเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมที่น่าภูมิใจ แต่ก็เป็สังคมที่เปิดกว้างพร้อม ที่จะรับวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกเข้ามาสู่สังคมไทยอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นที่ สังคมไทย จะต้องพัฒนาศักยภาพของคนไทยในสังคม ให้เข้าใจถึงธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง มีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีความสุข

ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีความสามารถร่วมมือแข่งขันกับสังคมโลก โดยยังดำรงเอกลักษณ์ และคุณค่าของความเป็นไทยไว้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่า และมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมต่อสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น จึงเป็นบทบาทอันสำคัญ ของกระบวนการทางการศึกษาที่ จะต้องจัดและพัฒนาประชาชนในชาติให้มีคุณค่า และคุณภาพ อันเหมาะสม

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่มีความสำคัญ เพราะมีความมุ่งหมายให้บุคคล ที่ได้รับการศึกษาระดับนี้ มีพื้นฐานความรู้ในด้านวิชาการและวิชาชีพเพียงพอที่จะไปประกอบ อาชีพเป็นแรงงานในระดับกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือศึกษาต่อ เพื่อเป็นแรงงานในระดับสูง ต่อไปบุคคลเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับ ความเจริญของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน การมัธยมศึกษา นับเป็น หัวใจ ของระบบการศึกษา รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการมัธยมศึกษาตลอดมา

ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 8 พ.ศ.2540-2544 (กรมสามัญศึกษา, 2538) ได้กำหนด แนวทางจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาเยาวชนให้ทั่วถึง และเป็นธรรมในเขตเมืองและชนบทให้มีคุณภาพ มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่เหมาะสม ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของสังคมไทยและสังคมโลกในอนาคต ตลอดจนสอดคล้องเหมาะสมกับแนวทางในการพัฒนา ประเทศ

โดยเน้นความสามารถในการปรับตัวและปรับวิธีชีวิตแบบไทยได้อย่างเหมาะสม ในวิถีแห่งสังคมโลก เร่งพัฒนาการจัดการศึกษาของแต่ละโรงเรียนให้ทัดเทียมกัน

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะกำหนดนโยบาย และเป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินการของโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนบรรลุผลสอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้

การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักคือ มุ่งปรับปรุงการศึกษาทั้งโครงสร้างระบบและกระบวนการ เพื่อให้การศึกษาสามารถอำนวยความสะดวกสำคัญในการพัฒนาประเทศในระดับท้องถิ่นและระดับชาติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคมได้เป็นอย่างดี การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนโดยมุ่งพัฒนานุคคล และสังคมควบคู่กันไป ในการบริหารงานจัดการศึกษานั้น โดยเน้นคุณภาพของมนุษย์ในด้านความเจริญ ทางด้านร่างกาย จิตใจและปัญญา มุ่งสร้างเอกลักษณ์ของชาติ เสริมสร้างให้บุคคลมีความสำคัญในความเป็นไทย ร่วมกันรักและธำรงความเป็นไทยไว้ มุ่งให้บุคคลมีความสามารถในการประกอบอาชีพ เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีศรัทธาในศาสนา รู้จักหน้าที่และสิทธิรู้จักปกครอง ตนเองและผู้อื่น ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวาง และยุ่งยากสลับซับซ้อน ดังนั้นการบริหารที่จะเกิดผลดีในปัจจุบันน่าจะถือว่า การบริหารเป็นภารกิจร่วมกันของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่ของผู้บริหารคนเดียวโดยเฉพาะ นั่นคือพยายามให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารในขอบเขตอันเหมาะสม อันควร (ธีระ รุณเจริญ, 2521)

องค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังกล่าวคือ ผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดี เป็นจตุรรมของทุกๆ คนในองค์กร เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีพฤติกรรมการบริหารที่ดีและมีคุณลักษณะและคุณธรรมที่ดี งานบริหารเป็นงานหนักผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารตลอดจนการทำงาน อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จ คือผู้บริหารที่เอาความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคน มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีประสิทธิภาพและเกิดผล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528) ผู้บริหารจึงเป็นผู้มีความสำคัญยิ่งต่อหน่วยงานต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและต่องานของส่วนรวม

ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่อำนาจการ คอยกระตุ้นเตือนและช่วยปรับปรุงมาตรฐานการสอนของครูในโรงเรียน ให้สามารถปฏิบัติงานให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย ผู้บริหารจะบริหารงาน ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ต้องอาศัยผู้ร่วมงานคือครู ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง งานจะมี

ประสิทธิภาพ ได้ครุจะต้องทำงานด้วยความสบายใจ และพอใจที่จะทำงาน (พนัส หันนาคินทร์, 2526)

ในการบริหารนั้น ไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของงานมัก จะขึ้นอยู่กับบุคคลที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ หรือรับตำแหน่งผู้บริหาร ทั้งนี้ได้อ้างอิงขงจื้อ นักปรัชญาของจีน ซึ่งท่านผู้นี้ได้ให้หลักการบริหารตามรัฐประศาสนศาสตร์ว่า “ประเทศจะเจริญก้าวหน้า พลเมืองจะมีความสุขได้ย่อมอยู่ที่ผู้ปกครองประเทศรู้จักใช้คนให้ถูก เลือกคนมาแต่งตั้งให้เหมาะสมกับตำแหน่ง ” (สมปอง เพ็ชนอก, 2532)

การบริหารโรงเรียนมีขอบเขตกว้างขวาง กรมสามัญศึกษา ได้แบ่งงานการบริหารโรงเรียนออกเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะของงานและขนาดของโรงเรียนไว้หลายแบบด้วยกัน แต่ส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันงานใหญ่ๆที่เป็นปัจจัยหลักของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 งาน คือ งานวิชาการ งานธุรการรวมถึงงานบริหารทั่วไป งานปกครอง งานบริการรวมถึงงานโรงเรียนกับชุมชนและการบริหารงานอาคารสถานที่ด้วย (นิพนธ์ รอดภัย, 2525) การบริหารงานของ ผู้บริหารจะเปลี่ยนไป ถ้าผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่มีความเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง เป็นผู้จัดการที่เฉียบแหลม เป็นผู้ประสานงานชุมชนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เชี่ยวชาญ และเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองอนาคตของโรงเรียนในทางสร้างสรรค์ ประกอบกับต้องมีความรู้ความสามารถและความเข้าใจงานที่เป็นปัจจัยหลักทั้ง 4 งานดังกล่าว

ผู้บริหารในสถานศึกษามีบทบาท และหน้าที่ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและนโยบายของกรม การบริหารงานให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความสามารถทั้ง 4 งานดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทผู้นำในด้านต่างๆ อีกด้วย เช่น ในด้านการเป็นหัวหน้างาน การติดต่อประสานงาน การส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แก่ผู้ร่วมงาน การนำเอาเทคนิคและวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมต่างๆ การจัดกิจกรรมในโรงเรียนและชุมชน การเสริมสร้างระเบียบวินัยและวัฒนธรรมของชาติ การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีภาระมากอย่างนี้ ย่อมทำให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนในด้านต่างๆ ของแต่ละโรงเรียนมีสภาพแตกต่างกันออกไป แล้วแต่สถานการณ์นั้นๆ ดังนั้นในฐานะผู้วิจัยเองเป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาคนหนึ่ง มีบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคุณสมบัติให้แก่สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือนอกจากจะผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพเข้าสู่ตลาดแรงงานและศึกษาต่อในระดับที่สูงแล้วบุคลากรเหล่านี้จะต้องเฟื่องฟูไปด้วยคุณสมบัติของความเป็นไทย มีความรู้เข้าใจในสังคมไทย ส่งเสริมและรักษาคุณค่าของวัฒนธรรมในสังคม และพัฒนารักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นในสังคม จึงมี

ความสนใจที่จะศึกษา การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย เกี่ยวกับงาน 4 ด้าน คืองานวิชาการ งานธุรการ งานปกครอง และงานบริการ เพื่อที่จะได้นำผลการศึกษาครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน และครู อาจารย์ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา เกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานธุรการ งานปกครอง งานบริการ
- 2) เพื่อศึกษานโยบายแก้ไข การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย

1.3 ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย ในงาน 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานธุรการ งานปกครอง และงานบริการ ปีการศึกษา 2540

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 31 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 83 คน ครูผู้สอน จำนวน 984 คน

2) ตัวแปรที่จะศึกษา

ตัวแปรด้านสภาพปัจจุบันการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย งานวิชาการ งานธุรการ งานปกครอง งานบริการ

ตัวแปรด้านปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ด้านงานวิชาการ ด้านงานธุรการ ด้านงานปกครอง ด้านงานบริการ

ตัวแปรด้านแนวทางแก้ไขการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ด้าน การบริหารและการจัดการ

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1) สภาพการปฏิบัติ หมายถึง สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติงานบริหารโรงเรียนของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2) ปัญหาในการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่ง ที่เป็นเหตุให้การทำงานไม่สามารถสนองตอบให้เกิดผลในทางที่ดีได้ทันที ไม่เอื้ออำนวยหรือก่อให้เกิดความรู้สึกรู้สึกขัดข้องต่อการบริหารงาน

3) แนวทางแก้ไข ปรับปรุงการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง ความประสงค์หรือความมุ่งหวังในการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในงานโรงเรียน ด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการจัดการ

4) การศึกษาหมายถึง การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย ด้านงานวิชาการ ด้านงานธุรการ ด้านงานปกครอง และด้านงานบริการ

5) การบริหารงานหมายถึง การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2540 ทั้ง 4 ด้านคือ 1) งานวิชาการ หมายถึงการดำเนินงานทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนของนักเรียนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งได้แก่ งานหลักสูตร การจัดแผนการเรียน การจัดการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ การวัดผล และประเมินผลการเรียน 2) งานธุรการ หมายถึง การดำเนินงานสารบรรณ งานการเงิน งานพัสดุและงบประมาณ งานทะเบียนสถิติเพื่อบริการแก่บุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียน ซึ่งจะสนับสนุน ให้งานด้านต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 3) งานปกครอง หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรมและสวัสดิการอื่น ๆ แก่นักเรียน 4) งานบริการหมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการให้บริการแก่บุคลากรภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนให้มีความพอใจและประทับใจในการรับบริการ

6) โรงเรียนหมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเลย ที่เปิดทำการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2540

7) ผู้บริหารโรงเรียนหมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเลย ปีการศึกษา 2540

8) ครูผู้สอนหมายถึง ครู-อาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย ปีการศึกษา 2540

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย สามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุงพัฒนา และแก้ไขปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) กรมสามัญศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา และการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดอื่นได้